

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

[Super Infortiato 2]

Bartolus <de Saxoferrato>

[Venedig], 30. Juni 1493

De suppellectili legata

[urn:nbn:de:bsz:31-319543](#)

De supellectili legata.

a. H; qd
n. liqde.
S. itē si qd
dicat lego.
Et vīd bal
in. l. in lega
C. de lega
b. C. Si eni
In isto. S. fi
bēs rex. fin
gu. qualiter
exceptio de
clarat regu
lā. et ita ipm
ut singularē
allegat imo
in. l. filio pte
rito. de ius
testa. b. qua
materia vīd
bar. de vīf
fru. legato. s
l. generali
S. i. in. l. qf
tū. de sū. in
frue. c. no. l
c. in nostra
de sepul. per
glo. doc. i. l
in bio. de le
gi. p. D. in
c. i. de reg
tur. in. vi. et
per glo. i. l. i
j. de re. iur
z in. l. gene
rali. S. i. S. al
leg. c. qd ibi
bar. f. imo
ib. vbi etia
no. barto. et
barto. no. c
doc. i. l. acti
C. de tran
fāc. imo. i. l
si tra legatū
in h. d. le. i
di. c. nedū
exceptio re
stricte regu
lā. sed p. eam
lecatū restri
cif. v. h. etia
si legatū an
nulletur. vt
ibi per illuz
ter. pbatur
contrariuz
c. Enū
p. qd cō
tineatur. Le
gatū factuz
vīrō sue de
camera sua
qd stineat
adde bal. in
ru. C. d. v. S.
C. De supel
lee. lega. ru
d. Upel
e. ler
massa
ritias. Adde
bal. in. l. lega
tio. et ang. in
l. iiii. de le
i. et vide in
l. proxima
e. Upel
s. lectili
et. h. de bis
qf. qf. pncps
de errore pn
cipis. et qd
et qd. erret
pncps. i. tu
re vide bal
in. l. pscrip
C. si. S. ius
in. viii. colu

quia pariter disponitur de sagittamentis et instrumento
cum quo sagittamentum emititur. tex. est hic. et vide qd
per istu rex. in hac materia dixi in. l. ita stipulatus. in. xij.
col. j. de verborum obligatione.

Ex. l. sequenti.

C. An parata ad vendendum veniant in legato.

Am quod liquide.

Item si quis. C. No. rex. ibi vasa autem
capit secum vbi penoris le
gatum venalia non cōprehendit. et si promiscue vtebat.
tunc ad vsum annuū venalia continet. de hoc an ea que
sunt causa vēdendi veniant. habuistis in. l. codicillis. S.
vīrō. S. de vīfruc. le. et l. predia. S. de fun. instru. et l. pe
dculis. S. item cum quereret. j. de auro et ar. le. et ideo si
aliquis vult legare apothecā suā cuz omnibus pānis dī
cat lego. apothecā cum pānis sue sint venales sue nō.
et ita de facto ego consuluisse recordor.

Si ita. Urbis seu ciuitatis appellatio muris si
natur. Roma et Herulum et similia cōti
nentib⁹ edificijs. et hec adiectio urbana magis qualitatē
q̄ locum significat. b. d. de hoc dixi in. l. ii. j. de verb. sig.
et ibi plenissime dixi per hunc. S. est factuz. c. si ciuitas. ex
de sen. excō. li. vi. vbi dicis q̄ si interdicta sit ciuitas vīru
sint interdicta suburbia. Dicatis vt ibi. et dixi plenissime
in. d. l. ii. j. de ver. signi. Vide glo que incipit idem ergo
dico et si legau. ista glo. vides cōtra istum ter. qa si lego
ea que sunt rome significat locus ut ea tantū que sūt ro
me veniāt: sed si lego penum urbanū videor significare
qualitatē: ut omnis que vīcunq; est veniat. si ramen sit
vrbico vīui destinata: ut hic. et j. ti. l. antepenul.

Ex. S. sequenti.

C. Relatiuum quis vel qui an restringetur ad speciē pre
cedentem vel genus.

Si cui. Iste est valde notabilis et singularis. S.
habes ergo hic q̄ relatiuum quis et qui: re
fertur ad genus et ad species exceptram. vel potes dicere
q̄ h̄ in dubio relatiuum referat magis ad genus legatū q̄
ad specie exceptaz: vt referat magis ad penū q̄ ad vinū.

C. Op. relatiuum debet restringere id tm ad qd refertur:
vt. l. a filio. S. h. j. de ali. et ci. le. sed hic ad vinū solū refer
tur. ideo illud tm restringit. Sed cōtra: imo ad penū nō
potest referri salua rōne recti sermonis: qa penus est ge
neris feminini. et relatiuū ē generis neutri. C. Cōtra de
l. plautius. j. de au. et ar. leg. So. dictio penus est oīs ge
neris: vt. S. l. pxi. S. nomē. et ideo debetis habere in tex.
omne penū et sit generis neutri. sed si habetis oēm pe
num dicatis q̄ dictio penum assumat diversis modis.
vno modo q̄ sit generis masculini et referat ad dictioēz
oēz. alio modo q̄ sit generis neutri et referat ad relatiuum
quod. C. Quero que est ratio q̄ istud relatiuum qd rome
erit referat magis ad penum q̄ ad vinum. Dicit glo. qa
in dubio debemus inspicere quod est minus: vt. l. in ob
scuris. j. de regu. iur. Contra istā rationē facit. l. in testa
mentis. j. de regu. iur. Glo. nō respōdet. alii doc. dicūt.
ratio est ista q̄ quādo excipit vinum qd rome erit. istud
vinum quod rome est. est quoddaz indiuiduū respectu
penus. et quādo sequit̄ enumeratio indiuiduo: restrin
git significationē generis: vt. l. cuj delanionis. S. cui fun
duz. S. ti. i. sed nihil est dicere: qa enumeratio indiuiduo
rum restringit significationē speciei nō nominate pente
sub genere nō aut restringit genus. als ut plene dixi in. l.
q̄stū. S. pe. S. ti. i. ideo legatū vīni nō venit q̄ restringit
legatū penus. videtis hic potest esse ista ratio: qa in ea
dem oratione ponit aliquid dispositiue et aliquid exceptiue
dispositiue oēm penuz. exceptiue preter vinum. vnde in
dubio relatiuum debet referri ad id quod ponit dispositi
ue non ad id quod ponit exceptiue. ita loquīt̄ hic. Con
tra hoc facit. l. fi. S. ticia. j. de libe. leg. vbi in dubio verba
debent intelligi esse posita demonstratiue non disposi
tiue. dubito circa hoc.

Ex. l. sequenti.

C. Si testator legat camerā suā vīori qd legare uideas.

Enum meam. S. ac ista. l. ad id
fit. legat testator vīori camerā suā. qro quid
contineatur illo legato. Breuiter non puto q̄ intelliga
tur camera. i. locus. sed intelligo. i. res ad cameraz para
tas. unde ubiunq; sint res si tamen ad cameraz sint pa
rate uenient in legato. arg. huius. l.

C. Be supellectili legata.. Rubrica.

Ex. l. sequenti.

C. Quecunq; continentur appellatione massaritarum
continentur appellatione supellectilis.

Apeller. Scōm cōmūnē usū in
vulgari bodie supelle
ctilem nō noīamus. sed appellamus mas
saritas in vulgari. uel supellectilia in litte
rali. naz ista noīa possunt ex usū mutari: ut
j. e. l. labeo. ideo q̄cūq; reperiſt̄ in appellatione su
pellectiliū p̄tinēt appellatione massaritaz. unde si al
quis legat massaritas non continent asinus et equus ut
bic. Item q̄ appellatione supellectilis contineant mas
saritie. uidebitis. j. l. proxima.

Ex. l. sequenti.

C. Appellatione massaritaz non comprehenduntur
arma nec libri nec apta ad reponenduz et an appellatione
ne supellectilis ueniat culcitra.

Apellectili. Tex. ibisit qui recte
ma appellatione massaritarum non cōprehen
dunt. Idem de rebus aptis ad reponenduz arma uelli
bros tene menti: quia sunt quotidiana. Itēz in hac. l. in
prin. habetis q̄ culcitra continetur appellatione supel
lectiliū. Contrarium habuistis. j. de au. et arg. lega. l. ar
gento. S. i. culcitra potest esse de his rebus de quibus pōt
dubitari an sit uestis: ut ibi. et an apelle: ut hic. sed cō
muniſ us loquendi non habet se ut continetur ap
pellatione supellectilis: ut hic.

Ex. S. sequenti.

C. An error principis faciat ius.

Sed de his. C. Op. de seipso ad seipsu.
primō dicit q̄ nō debet inspi
ci materia. Scōo dicit q̄ agruum non est in supellectili.
Sed distinguamus tempora: ut hic dicas. Itēz dicas hic q̄
error imperatoris facit ius. Contra ius nō potest per et
reorem p̄stitui: ut. l. quod nō rōne. S. de legi. So. L. u
rat in so. in. l. i. C. que sit lon. cōsue. in quarto cōtrario. et
in. l. cōstitudinis. eo. ti. Finaliter Ja. de are. et idem se
quitur Oldra. dicit multum bene iudicio meo. Quan
doq; princeps uel alius qui habet ius qdendi legēz errat
in ipsa legis cōstitutione: qa in ueritate non intendit
legē cōstituere: sed uituit tanq; sit iam cōstitutum. tunc
nō facit ius talis error: qa deficit p̄sensus: ut. l. qd nō ra
tione. fm unā lec. S. de legi. Q̄nq; nō errat in p̄stitutiō
legis: sed in modo qdendi seu p̄stituendi legē. et tūc dic
aut errat in cā de prēterito: q̄ dicit imperator q̄ sic fuit
iam p̄stitutuz. sed errat per desuetudinē sublatam. ideo
statuimus et c. et tūc error facit ius. tamen tali modo non
est trahendū ad sequēs: ut. l. quod uero. S. de legi. fm
aliam lec. ita possumus intelligere hunc tex. q̄ impera
tor statuit argentuz esse in supellectili credens sic. als est
statutū cum non esset. si uero errat in causa de presenti:
si quidez esset error talis qui faceret legis equitatem ces
sare: cessaret lex quia cessaret causa finalis. Si uero error
talis cause nō faceret equitatem legis cessare: tunc ualeat
lex et error ius facit. hoc probatur in. l. qui in aliena. S.
ubi. et. l. ie qui putat. S. de acquiren. here. et ista est mate
ria. pprie an error cōmuniſ facit ius. Itē est alia materia
an error cōmuniſ habeatur pro ueritate. de qua tractaf.

in l. barbarus. s. de offi. preto. z. l. si arbiter. C. de sen. sed uidetur q̄ error unius nō facit ius: s̄ error cōis sic: ut legibus contrarijs. So. hic est error principis quem oēs debet sequi. Sed contra quō princeps errat: ut l. oīum. C. de testa. Respondeo non est uerisimile q̄ errat sed errare potest. Elide glo. que incipit utebātur z̄. ibi de iuris. om. iudi. i. si per errorem. sed ibi est error priuati. Item ibi. l. ornamenti. So. dic ut ibi: quia ibi etiam est error priuati. no. bene.

i. Instrumenti. Opp. q̄ instrumentū non est supeller: ut l. labeo. s. i. j. e. So. id quod hic dicitur instrumenti z̄. intellige. s. patrissa. non domus uel fundi: ut. s. e. l. i.

Ex. l. sequenti.

Cque est ratio q̄ cū testator vult augere legatum nō statutus eius voluntati: sed cū vult minuere sic: ibi. Quero. Et an cōis usus loquēdī sit propria significatio: ibi. Dicif. Et quātū tēpus regatur ad pbandū q̄ tanto tēpore populus usus est tali locutione. et qualiter debeat capitulari et qualiter testes debeant deponere ad probāduz cōem usum: ibi. Quero. Et per quot psonas debet probari cōis usus: ibi. Sed quero si. Et q̄li ter debeat probari cōis usus intelligēdi vide i. si.

i. Abeo. Instrumenta domestica ad usum patrissa. depūtata supellecīlis legatū cōprehēdit ex ppria significatiōe vocabuli et ea que possunt ex diversis generibus cōtineri ex usu testātis cōplectuntur legato. sed in his q̄ cōstat alia spēm cōtinerē testātis usus nō inspicit. b. d. Divide hāc. l. ponit enī primo quid sit supeller secundum la- beonem. Secundo quid sit supeller secundū tu- beronem. Tertio ponit dictuz seruū in his que possunt diversis generibus contineri. Quarto ponit dictum tuberonis contradicētis seruio in uno membro sui. dicti. Quinto ponit dictum fūrisconsulti auctoris būiue. l. in quo tubero re- prehenditur. et dicto seruū statut. secunda ibi: tu- bero. tercia ibi: sed de his. quarta ibi: idem tube- ro. quinta ibi: sed et si magno. **C**In tex. ibi qua- re speciem z̄. ad quem usum deputate sint secū dum. **D**y. **C**No. tex. ibi: non enim ex usu q̄ cō- munis usus loquendi dat significationem rei.

CNo. etiam ibi ceterum. nemo estimandus est dixisse quod non etiam mente cogitauerit. Bic sed per usum patrissa. etiam in rebus quas constat alterius generis esse cuius mētēz habemus. ergo de uerbis non est curandum secundum tu- beronem. **C**Opp. dicitur hic q̄ argentum esca- rium est alterius generis q̄ supellecīlis. Lōtra. j. l. proxī. Solu. uere escarium non est alterius generis. immo de his de quibus dubitatur. et hoc uoluit hic fūrisconsultus dum ponit exemplum de argento escario. **C**Item opp. dicitur hic q̄ de cōmuni usu non ex opinionibus singu- lorum debet inspicit. Lōtra opī. cuiusq; inspicit: ut l. legato. j. e. z. l. gaius. s. argento. j. de au. et argen. le. Huius timore glo. magna loquī hic multum bene et quasi non indiget additione ali- qua. uide ipsam que icipit. s. proprie z̄. et ibi ali- ter. dic ut ibi et bene. et ibi no. **C**Quero que ē ra- tio differētie quādo vult minuere statu voluntati defuncti. secus quādo vult augere. Respondeo q̄ diminutio legati fit nuda voluntate defuncti etiā tacita: ut l. iiii. j. d. adi. lega. Sed dari nuda voluntate non posset: qa quādo incognita s̄ba exprimit remanet nuda uolūtas: ut. d. l. iiii. So. ut. s. e. glo. **C**Itē ibi. l. si quis in prin. So. ut. s.

quia ibi significatio uerbi aliquo modo poterat extendi ad id de quo sensit. **C**Quero que sunt illa de quibus potest dubitari an sunt alteri" ge- neris uel nō. Unum exemplū ponit hic de argēto escario. aliud est in culcitra: ut. s. e. l. iiii. in pri- cōiuncta. l. argento. s. i. j. de au. et ar. le. Item in trapetis: ut. s. e. l. de trapetis. cōiuncta. l. largēto. s. i. j. de au. et arg. le. **F**Dicitur hic non enim ex opinionib; et cō. quero utrū cōis usus sit propria significatio uel impropria. Respōdeo cōmunius usus pōt esse idē cū propria significatiōe et nil re- pugnat. et pōt esse q̄ aliud est propria significa- tio et aliud cōmunius usus loquēdī: et tūc nō erit ppria sed figurata: ut. l. cū delanionis. s. asinaz. s. de fun. instruc. et b. d. glo. hic que icipit. s. pro- prio z̄. Ex hoc q̄ dicit figurata concludit q̄ non est propria. nam figura et imago non est p- prie id quod figuratur: ut. l. i. j. de iu. anul. aur. et l. imaginaria. j. de reg. iur. Preterea populus non possit facere q̄ uere alteretur propria signifi- catio rei: ut. l. i. j. s. de ususfr. earū rerū q̄ vsu cō- su. unde concludo q̄ cōmunius usus loquēdī nō est propria significatio sed figurativa. et ista sunt uerba Ja. bu. in quadā sua disputatione. et hoc est utile ad statuta que dicūt q̄ debeant intelligi s̄m propriam significationē. alias si tale statutū non reperiret staremus cōi usui loquēdī et re- cederetur a propria significatiōe: ut. l. libroruz. s. quod tamen cassius. s. de le. iiii. Et pro hui declaratiōne habemus uidere tria. primo cōmu- nem usum loquendi. secundo cōem usum uten- di. tertio cōem usum intelligendi. et uidētur idēz prima facie: et sunt multuz diuersa: ut. j. patebit. **F**Quero ergo dum dico cōmuniē usum loquēdī seu vrendi seu intelligendī quātū tēporis usus re- quiritur. Glo. hic multū no. uidetur dicere q̄ re- quiritur usus longi tēporis: ibi dum dicit. et sic usitata z̄. qui usus fit per cursum longi tēporis ut. l. de quibus. s. de legi. z. l. cōsuetudinis. C. q̄ si tōlon. cōsue. Circa cōmuniē usum loquendi po- ne exemplum. Testator habēs multos equos le- gauit alicui palafrenos suos. dubitatur quid in- telligatur appellatione palafrenorū suorū. Ler- te debet declarari ex cōi usu loquendi. Ad de- clarandū autē cōmuniē usum loquendi formabis articulum q̄ a. x. annis citra et per ipm tempus cōmuniis usus loquēdī fuit in hac ciuitate unde est testator uel ubi testator cōuersabatur et equus talis cōditionis appellare palafren. q̄ autē dixi a. x. annis citra et p ipm tēpus dixi ppter ea q̄ s. dixi: qa ad hoc: ut cōis usus cōstituat regris usus lōgi tēpis qdō dixi uñ testator ē uel vbi cōuer- sabat. pbaf in. l. nūmis. s. d. le. iiii. z. l. si usus plu- riū. s. f. s. d. le. i. **S**z qd dicet testis sup hoc arti- culo. rūdeo dicet cōtēta i articulo vā eē. Inter- rogat" quō scit. Dicet qa p dictū tēps i dicto lo- co audiuit equū talis cōditionis ab oib; tractāti- b; de hoc palafrenū vocari. q̄re dico audiuit. re- spōdeo qa rō testis dōz cōcluder id qdō p sensu cor- poreū cōprehēdīf: ut. l. q̄ testō. s. f. s. de testa. et de his q̄ i testa. delē. l. i. i. prin. et iō si testis iterro- gat" quō scit. rūderet et diceret: qa sic cōtēr dō. nec apponenter se audiuisse nibil cōcluderet: qa nō testifica aliquid qdō suo sensu p̄cipere. facit qdō no. Inno. in. c. cū cām. extra de testibus. **C**Sed qdō si testis interrogatus quō scit. Respondeo qa sic cōtēr audiuit dicere et nō repetit dicto tē- pore vel i dicta ciuitate. pbaf ne. Elide q̄ non: h̄ enim pmo dixerit articulū uerū eē. tñ in ratiōe tēpus et locus non videt repetitus. ar. l. qui fun- duz. s. de cōtrahēn. emp. Credet cōtrarium

.c. nōnulla.
de. recipi. in
.c. cupiētes.
de elec. i. vi.
et qd no. Jo.
an. in. c. sun-
damēta. e. ti.
fallunt tamē
ista i statutis
penalib; vt
cōiter tenet
in. d. rubri-
ca. d. ope. no.
nū. l. bar. ibi
cōtra. addē
no. per bar. i.
.l. i. de suis et
legit. et quod
no. bar. in. l.
oēs populi. i
interpretatio
ne declarati-
ua. de iusti. et
iur. z. c. ex lit-
teris. el. i. de
sponsa. et la-
tius bal. i. d.
.l. oēs popu-
li. et qd. not.
idē bal. in. l.
nō dubiū. in
.iij. col. C. d
leg. si tamen
statutū deb̄s
intelligi pro-
prie non re-
cipit intelle-
ctū a cōi usu
loquēdī s̄m
bar. hic. et vi
de bal. in. d.
.l. oēs popu-
li. in vi. col. z
ibi dīci. et vi-
de bar. i. l. cū
delaniois. s.
asinā. de fun-
instruc. Et
ois itellect?
qui nō sonat
in aurib; po-
puli dicetur
esse extraneo
s̄m bal. de
pa. cōstan. in
v. sententia.
alias penaz.
col. xi.

dC. x. annis
citra. not. q̄
cōis usus p-
batur p̄ de-
niū. addō bal.
in. l. iij. al. iij.
.C. si aduer-
rē iu. et i. l. iij.
in pe. col. C.
de digni. lib.
.iij.

eC. Rūdeo.
dicet. vide
qd no. bal. i.
.l. iij. C. si ad-
uer. re iudi-
vbi p̄ ista di-
cit q̄ sufficit
q̄ quis se in
cōi gescrit.
ut patrēa. p
.x. annos.
fCōprehē-
dīf. Itē vi.
def. sufficiēs
dicere hoc
audiuisse a se
nib; s̄m bar.
in. l. si chor.
.s. i. de leg.
.iij.

a Abeo.
gl. ma-
gna. et
lī glo. alle-
gat p melio-
ri de corpo.
re iurisimo.
in. l. si q̄s in
fund. d. leg.
b C Quero
utrū. an cōis
usus loquen-
ti sit ppria
vel iprōpria
significatiō.
Addē bar. et
doc. in rub.
de ope. no.
nūci.
c C Lōi usui
loquēdī. In
statutū sta-
mus cōtrahē-
loquendi. ad
de glo. no. i

De supel.lega.

ACT. **D**ē fal-
si. **A**dde qd
no. bal. in. fi-
mili in. l. fi.
.C. de reb.
credi. i. pain.
b C. rationē
supplere. no.
in. redditioē
rōnis testis,
intelligiſ ſe-
repetitum tps
e loc. e ad-
de bar. i. tra-
ctatu de te-
ſte. quē etiaſ
refert bal. in
.l. edita. ad
fi. de eden. e
bal. in. l. nul-
la. 3. de legi.
e in. l. testiſ
e in. l. solam
.C. de testiſ
tex. e qd ibi
babetur. iij.
.q. ix. nihilo-
minus. e t3
ibi bal. in. v.
.l. testiſ. C. d
testiſ. in. viii.
col. f3 nico-
de ma. q. l3
testiſ dicat
nō recordor
de loco. l. fit
interrogat:
tū probat: l3
glo. ibi tene-
at q. debeat
deponere de
loc. e istis
addi no. per
bar. post gl.
in. l. i. de a-
qua plu. ar-
ce. e id quod
ibi dicit no.
bar. ſequitur
bal. in. l. de q
bu. 3. de le.
e in. l. apud
antiquos. C.
de fur.

ſalua meliori deliberatioē: qd si rōnem dicti itel-
ligimus de alio loco uel tempore qd in dicto di-
xerit reperiſ qd dixerit diuersa e uaria: qd locus
e tempus diuerſitatem inducit. e ideo debet pu-
niri pena falſi: ut. l. eos. j. de falſis. t. l. qui. falſa
.C. de falſis. iō ne incidat in falſitatē debem⁹ ra-
tionem ſupplere⁹ inquantū poſſumus: ut. l. c. cū
tu. extra de testiſ. e in. prima cōſtitutione. C. 3. in
quibus. C. Secūdo quero de cōi uſu utēdi quā-
ti tēporis d3 eſſe. 3. dictū eſt. e pone exemplum i
.l. quod si nolit. 3. quia aſſidua. 3. de edil. edic. e
.l. excepto. C. loca. e ibi ponuntur plura exēpla.
.e. C. de agri. e censi. l. dñs prediorū. li. xi. e l. si
prius. 3. i. j. de aqua plu. ar. Articulus formabi-
tur ſic. qd a. x. annis citra: e per ipſum tēporis cōi
uſus fuit in ciuitate iſta qd ille qui emeret pānum
de lino baberet ad mensurā brachij maioris. qd
ter deponet testiſ. Respondeo dicet contenta i
articulo uera eſſe. interrogatus quō ſcīt. dicet qd
ſic uidit uti emētes e uendētes in dicta ciuitate
a. x. annis citra: e per ipſum tēporis. hic poſſent for-
mari. q. ſupradicte quas omittere: dic ut. 3. / S3
quero ſi interrogatur quot personas uidit uti.
quero de quo debeat deponere. Respōdeo ſta-
tur in arbitrio iudicis. nam ſi quidem eſt factum
quottidianū requiriſ qd talis uſus ſit fact⁹ a mu-
lis personis. ſin uero non eſt factū ita quottidia-
nū nō requiritur factū multis personis: ut. l. cu3
quidā. 3. quod dicitur. 3. de acquiren. bere. cu3
glo. que incipit: multorū opinio. e ibi dixi. e ad-
uerte quia oportet qd dictū testiſ cōcludat qd a
prima die qua uidit cōcurrenter iſti. x. anni. e ēt
ſi poneret i articulo eēt cōſulte factu3: ut dicim⁹
in materia que ſit lōga cōſuetudo. Sed quid ſi
testiſ dicit ſe hoc uidiffe a mille personie: ſed de
nominibus nō recordatur. respōdeo ſufficit: ut
.l. testiſ. 3. de testiſ. / Terti⁹ quero de cōi uſu in
telligendi. de quo pone exemplum p. l. in uſu. j.
de ſybo. ſig. ubi plurale ponitur pro singulari.
Item pone exemplum in vulgari ſermone. ſi el
figliolo mio ſe moreſſe: bona mea deueniant i ta-
lem. hec uerba ſecundū cōem uſum intelligēdi in
telliguntur. i. ſi filius meus decesserit ſine liberis.
Articulus ſbet formari qd a. x. annis citra. e per
ipſum tēporis cōi uſus intelligēdi ſuit qd talia ſyba
ſi el figliolo mio ſe moreſſe. intelligātur. i. ſi ſine
liberis decesserit. Sed quid dicit testiſ. respon-
deo dicet contenta in articulo eſſe uera. e inter-
rogatus quō ſcīt: dicet quia per dictu3 totū tem-
pus in dicta ciuitate audiuit ab omnib⁹ homini-
bus loquentib⁹ de hoc qd iſta uerba ſic intelligē-
bātur. ex hoc qd dicti homines dicebāt ſic ſe itel-
ligere ſtatim ſequitur qd ſic intelligēbat: quia ne
mo dicit quod mēte non agitauit: ut. hic. e ſic de
intellectu testificātur ex ſenſu corporeo. Ex iſtis
tribus quādoqz probat defuncti uolūtas: ut. l.
cū delanionis. 3. afinā. 3. de fun. instru. Itēz cū
lex dicit qd opinio oiu3 ſic eſt qd debeat probari:
ut. l. ſi arbiter. 3. de proba. quō probatur. respō-
deo probando aliquid ex ſupradicte probatur
cōi opinio.

Ex. l. ſequenti.

C. Si testator legat oē aurum e argentū qd ipſe
h3 utrū debeat ſecundū pecunia uide in fi.

Eam quidam. **H**ec. l. tra-

tulū de materia. l. queſtum. 3. pe. 3. de
fun. instruc. e eſt bene forte contrariū e breuiter
hoc intendit. Argentū eſcarium e potoriū i ap-
pellatione ſupelleciliſ nō continētur niſi ex uſu
patrifia. illud ſignificetur. hoc dicit. C. Contra

banc. l. opp. quādo fundus e instrumentū legaf
ſecundum op̄i. quā tenui uobis cedit instrumentum
fundū e patrifia. e ſic oē argenti eſcarium e
potoriū: ut. 3. de fun. instru. l. queſtum. 3. ſed ſi
fundue. Dicit glo. qd bic continentur instrumentum
patrifia. ſed quia adiecit e ſupellecili. uide
tur uelle qd non cōtineatur aliud quod ſit in ſu-
pellectili. iſtud non uidetur bene dicitum: qd cū
enumeratio ſpecierū adiicitur nomini nō verbo
uel particípio ſignificatiuo tēporis. e iō reſtrin-
git genus: ut. l. ſi mancipia. 3. de fun. instru. bic
autem adiicitur nomini. unde non reſtringit ge-
nus. Sed credo qd glo. bene dicat. e reſpondeo
ad contrarium: quia bic legauit domum cum oī
iure ſuo. i. domum cū oī instrumento ſuo. l. dom⁹.
unde i genere precedenti instrumenta patrifia.
nō continebantur ſed ſolum instrumenta dom⁹.
Itē in ſpecie. i. ſupellecili nō cōtinetur iſtud ar-
gentū eſcarium e potoriū merito non debet. arg.
ad hoc. 3. de fun. instruc. l. uille. 3. i. uel dic tenē-
do glo. que eſt. C. de verbo. ſigni. l. i. que dicit le-
gando fundū e instrumentū non cōtinetur niſi
instrumentū fundū ſub genere precedenti non cō-
tinetur merito non debetur. C. Quero testator
legauit uxori oē aurum e argentū quod ipſe ha-
bet. utrū debeat ſecundū pecunia. Ex. eſt in. l. cu3 au-
rū. i. prin. de au. e argē. le. cōcordat. l. quītus. 3.
.i. e. ti. Ex. l. ſequenti.

C. Que scripture autoꝝ. pbent.

Egata. **D**e bis pleniffime di-
xi uobis in. l. queſtuz
.3. penul. 3. de fun. instru. C. Quero

vtrum scripture autorum probent. Dic quedaz
scripture e autoritates approbate ab impera-
tore nel ſummo pontifice. e iſtis eſt credendum:
ut autenticis: ut. l. i. 3. ſi cer. pe. e. l. leges. C. de le-
gi. Quedaz ſunt que nec improbate ſunt nec re-
probate: e tunc ſub diſtingue. aut. pcedunt enū-
ciatiue e ſtatur eis ſi reperitur qd antiqui ſteſerūt
ut probatur in. l. celsus emolumenta. 3. de pro-
ba. e. c. cum cauſam. extra de proba. quedā ſunt que
procedunt determinando e decidiendo: et
tūc uidendū quid ſtudia teneant: e tūc eis credi-
tur: ut. l. ſeptimo. 3. de ſta. ho. quedam ſunt que
non approbantur a ſtudijs niſi inquantū ratio-
ne probentur: ut ſunt dicta magiftralia: ut. l. i.
.3. de legi.

Ex. 3. ſequenti.

C. Alienare uidetur qui pro tanta pecunia pi-
gnorat qd nō eſt uerifiſile luiturum.

Supellecili. **H**ic eſt bonus ca-
do res eſt pignorata pro tāto precio qd debitor
non vult eam habere preiſumitur creditoris: ut
.l. antepe. in. prin. 3. de le. iij. e per hoc dicimus
prohibitus eſt aliquis alienare quibusdam per-
sonis ſi non alienat ſed pignorat pro tāta pecu-
nia: qd non eſt uerifiſile ipſum luiturum uidet
alienare e de hoc eſt in uſibus feudorū in. c. i. 3.
ut libellario. quēadmo. feudum amit.

Gemadmodum.

q. **E**gata. **D**e hoc in. l. urbana familiā. de verbo.
ſig. e. 3. de le. iij. l. ſeruſ urbanis.

Ex. l. ſequenti.

C. Massaricie non debet publicari cu3 publica-
tur domus.

Endo. **E**ditiss. 3. de fun. in-
ſtruc. l. iij. 3. doTes.

C. No. qd ſi debet publicari dom⁹ nō
tamen debent publicari massaricie.

c. 1. E gata
l. 3. ſu/
pellecti
li. videſ alie-
nare. No. ca-
ſuz qd qui pi-
gnorat vide-
tur alienare
e vide cauſ
proprie in. l.
qui habebat
de lega. iij. 1.

C Be ali. et ci. legatis.

Rubrica. li. x.

C dictū est. s. de legatis in genere. Item in specie a titulo de an. le. usq; buc. Sed quia circa legata alimētorum occurrit dubia. ideo ponitur hec rubrica.

Ex. I. sequenti.

C Legato alimētorū cedit aqua uel estimatio ubi illa emittur et expensa hauustus et portature si persona legata rī est nobilis. Et quid petere debet qui petit alimenta futura uide in prin. Et ubi alimenta prestari debeant uel in domo heredis uel legatarij et quis debeat solvere gabellam: ibi. Quero.

J alimēta. Legato alimētorū

cedit aqua que ē re nalis. hoc dicit. **C** querit glo. ubi sunt re giones ubi aqua uenundari solet. **B** ic ut i glo. **C** querit utrum debeatur aqua uel estimatio ei. et idē querit in oībus alimentis. et uidetur q̄ estimatio: vt. l. mela. s. quidā. j. e. In cōtrariū q̄ debatur species nī pecunia specialiter fit legata: ut. l. cu; hi. s. si cui. s. de transac. et uidetur tex. C. de ero. mili. anno. l. i. li. xii. z. l. nulli. eo. ti. **R** spōdeo uos scitis q̄ alimēta debent prestari mēstrua: ut. l. fi. s. delibe. agno. z. j. e. l. pecu nie. in. fi. z. ibi dicā. **M**odo ad ppositū quedā sunt q̄ si pro toto mense prestarentur corrūperentur: ut aqua carnes et similia. et in istis debetur estimatio nō species: ut. d. l. mela. s. quidā. j. eo. Quedā sunt que si soluerē tur pro toto mense non corrūperentur: ut frumentuz: et tunc non debetur estimatio sed ipsa species: ut. l. cu; hi. s. si cui. s. de transac. sed debet solui pro toto men se: ut. d. l. nulli. et ex hoc habes quid petere debebas quā do petis alimēta futura. quid autē quido petis pre terita dicam in. l. libertis quos. s. i. j. ri. i. **C** querit vi deo q̄ debetur estimatio aque. quid de precio porta ture at ueniat i legato alimētorū. et idē de precio hau stus. respōdeo inspicienda est conditio personarū qui bus legaf. nam si legaf nobili persone uenit. sed si lega tur unifamile q̄ ipsamet potest portare: tūc nō debet preciū portature: ut. l. pe. s. fi. j. de cōdi. et demon. z. l. menua. s. fi. s. de annu. le. **F** querit ubi debet prestari alimēta. Ista questio pōt intelligi duobus modis. pmo an debeant prestari in loco ubi est heres. an ubi est le gatarius. De quo est glo. in. l. cum hi. s. in causa. s. de trāf. ubi dicit q̄ debet prestari ubi heres habet domi cium nisi aliud appareat ex voluntate testatoris pro quo. l. sed et si suscepserit. in. prin. s. de indi. z. j. e. l. i. iij. et l. t. i. c. seio. in. prin. s. de le. iij. facit. l. cū res. s. i. s. de le. i. z. l. q̄ legatū. cū sua glo. de iudi. Secūdo potest itel ligi an heres debet portare ad domū legatarij uel le gatarij debet ire ad domū heredis. **R** spōdeo quādoq; pro alimētis prestas pecunia: uel aliud qd in quo i por tatione nulla est expensa: et tunc heres portabit ad domū legatarij: ut. l. itē illa. s. de consti. pe. quedā sunt in quorū porratiōne uenit sumpus: ut frumentū et ista debz heres dare i domo sua: et legatarius postea portabit: vt l. puincialū. in. fi. de ero. mili. año. C. li. xii. z. l. i. s. pe. s. de peri. z. cō. rei ven. ubi emp̄or debet portare. z. s. de vi. tri. z. ole. le. l. fi. dānatus. z. de quolibet ibi dixi. **C** querit quid de gabella: an debz soluere heres. re spōdeo quidā sunt gabelle que iponūtur. p̄ rebz quas heres habet necesse prestare: et tunc heres debet solue re gabellā: ut. l. cū plures. s. pe. s. loca. z. ibi est tex. que dā gabelle iponūtur persone nō cōtēplatiōne rei: et tūc dā gabelle nō sit de his q̄ ptinēt ad alimēta nō debz heres p̄stare: ut. j. e. l. legatis. z. ibi dicam q̄ no. z. l. p̄bo victus. j. de verbo. signi.

Ex. I. sequenti.

C In alimētis p̄stantis due sunt obligatiōes vna psonalis alia realis. et an p̄bū deuolui sit directū uel cōe.

J quis. Appellatiōe libētorū suorū cōtinētur serui legati: ut ma

numittatur. Itē bona trāscunt ad quēlibet cu; onere alimētorū. hoc dicit. **C** Op. extra glo. dicit hic q̄ ap pellatione libētorū suorū cōtinētur serui legati ut ma numittatur. Lōtra de. l. si ita. j. ti. i. So. uerba quāvis sint p̄teriti uel presentis tēporis referunt ad futura in his que ex mera uolūtate testatō dependēt: ut. l. talis scriptura. in. fi. s. de le. i. z. ibi dixi. Lū ergo relinquare libertatē directo et per fideicōmissum sit i potestate te stantis. ergo z̄c̄. Et aliter dico q̄ hoc p̄nomē suus ve rificatur in eo q̄ est postea libertus si tēpore testamenti erat suus: ga tunc seruus erat: lz nō libertus. hoc p̄ba tur in. tex. l. talē. s. fi. s. de here. insti. **C** Secūdo opp. et nūc intro glo. et uidetur q̄ sui postea manumissi nō ue niāt: ut. s. de le. iij. l. pater. s. duobz. So. glo. que sc̄p̄t isti liberti z̄c̄. hoc uerū ē in bis q̄ sunt postea manumissi ex uolūtate testatoris. alias secus: ut dicit hic: lz bona sint ad fiscū deuoluta: tūc debētur alimēta. **C** Opp. de l. fi. s. de cōtraben. emp. So. glo. hic i successore uniuersali: ibi in singulari. ita dicit glo. uel aliter pōt dicit: ut no. l. l. hacten". s. d. v̄sfru. z. l. lucius. j. eo. Sed ad uerte q̄ i alimētis sunt due obligatiōes. una psonalis. et illa nō trāfit cōtra singulares successores: ut. d. l. fi. s. fi. de cōtraben. emp. et ita loquī p̄ma so. Alia est obli gatio realis et hypothecaria et illa trāfit cōtra quēcūq; successore: ut no. in. l. lucius. j. e. z. l. gaius. de annu. le. z. d. l. fi. de contraben. emp. et ita loquitur secunda so.

C querit utrū p̄bū deuolui sit obliquū uel directū uel cōe. q̄ sit directū p̄ba in. l. si iſanti. C. de iure deli. ibi: deuolutas z̄c̄. et in. l. de emācipa. C. de legit. here. In cōtrariū q̄ sit cōe p̄batur q̄ si testator dicit si talis heres me moriatur bona mea deuoluantur in talem: tunc uidetur per regulam q̄ illud uerbū quod est aptū esse directum et obliquum est cōe: ut dicit glo. in. p̄bo substituto in. l. precibus. C. de impu. et alijs substitu. et tex. in. l. iam hoc iure. s. de vul. et pu. et expressius insti. de pupil. substitu. s. finali. sed istud uerbum est huius modi. ergo z̄c̄. ut hic patet in glo. que non curat utrū fiscus sit successor singularis uel uniuersalis. tene menti.

Ex. I. sequenti.

C Diuīsio iudicis et testatoris parificatur: ibi. Aduer tatis. Et qui executores teneantur satidare: ibi. Opp. Et an alimenta perdantur per deportationē: ibi. Itē. Et quo iure alimenta petantur: ibi. Quero. Et cui cōpetat officium iudicis pro alimētis: ibi. Quero. Et an heredes eorum quibus legata sunt alimēta possint p̄tere si ip̄i non perierūt: ibi. Sed queri. Et coraz quo iudice debent peti alimenta: ibi. Quero coram. Et cū beredes sunt diuersi fori coram quo debet agitari causa alimentorum: ibi. Quero quid. Et an cum plurib; legant alimenta heredes possint facere di visionem sine iudicis autoritate: ibi. Item. Et stante statuto q̄ in causis damnorum datorū sufficiat probatio per iuramentum quicquid cām illam incidēt et tan git potest per iuramentum p̄bari. Sed si statutū dice ret q̄ in causa dānorū datorū sufficiat probatio dāni per iuramentū si icideret alia questio non possit p̄bari per iuramentū: ibi. Ex hoc. Et an sufficiat citare pro curatō: ut possit deueniri ad primū decretū: ibi. Ulti mo. Et an uniuersitas possit iponere collectā pro debito et an possit cogi creare sindicū vide in. fi.

O lent. Si pluribus a pluribus alimēta debentur fiet diuīsio p̄statio: uel unus qui prestet eligitur. Item executor datius cogitur satidare. hoc dicit lex mirabilis et singularis: licet et alibi de hoc fiat mentio. et diuiditur in tres partes. Primo ponit duo dicra. Se cundo probat illa per unum rescriptum. Tertio probat per aliud rescriptuz. secunda ibi: exemplum. tertia ibi: dominis. **F** Aduertatis nota q̄ diuīsio testatoris et iudicis equiparatur. cōcor. l. ii. s. d. admi. tu. z. l. fi. ser

C De ali. et ci. lega. Ru brica.

a J ali

s menta

pōt in

telliſi. Ad

bal. mol. i

l. cū fili. s.

fi. de v̄b. ob.

In p̄bi plā

cet op̄i. bar

nisi alias le

gati redde

re inutile p

.d. l. fed si lu

sceperit. s. i.

cū kq. de iu

di. et sic rema

net qd erit

differētia in

ter legata ali

mētorū et a

lia legata vi

de bar. in. d.

.l. itē illa. i. fi

pri. et hic ad

de ino. in. c.

iudicāte i. iij

charta. d. te

fia. p. ang. in

.l. cū hi. s. vi

ti. de trāf.

b C Quid de

gabellā. An

heres p̄fet

gabellā faci

unt not. per

bal. i. l. acce

ptā. in. ro. q.

.C. de v̄sur. et

adde mol. i

.c. iudicāte i

.iij. charta. d

testa.

c J quis

s onore

alimen

torū. Et vid

barr. i confi

incip. quidā

ibi filio. i. ii.

col. et p̄mo.

z pau. de ca

l. l. nihil. de

leg. i.

d C Datius.

ADDE q

.yo. an. i. ad

di. ad spe. in

.s. nunc ali

qua v̄l. dati

ui dicit q̄ ex

ecutor n̄ da

tur a iudice

s. q̄ hic dicit

est qd̄ pui

sio q̄ sit p̄tra

difficultatez

puenientem

ex pluralita

te heredū il

lius qui lega

uerat.